Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

5. november 2014*

Sotsiaalpoliitika — Osalist tööaega käsitlev raamkokkulepe — Diskrimineerimiskeelu põhimõte — Kollektiivleping, milles on sätestatud ülalpeetava lapse toetus — Sellise toetuse arvutamine, mida makstakse osalise tööajaga töötajatele pro rata temporis põhimõttel

Kohtuasjas C-476/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Oberster Gerichtshofi (Austria) 13. septembri 2012. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 24. oktoobril 2012, menetluses

Österreichischer Gewerkschaftsbund

versus

Verband Österreichischer Banken und Bankiers,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Tizzano, kohtunikud S. Rodin, A. Borg Barthet, E. Levits (ettekandja) ja M. Berger,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikus menetluses ja 25. septembri 2013. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Österreichischer Gewerkschaftsbund, esindaja: *Rechtsanwalt* A. Ehm,

— Verband Österreichischer Banken und Bankiers, esindaja: *Rechtsanwalt* B. Hainz,

— Euroopa Komisjon, esindajad: B. Eggers ja D. Martin,

olles 13. veebruari 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 15. detsembri 1997. aasta direktiivi 97/81/EÜ Euroopa Tööandjate Föderatsiooni, Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskuse ja Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni sõlmitud osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe kohta (EÜT 1998, L 14, lk 9; ELT eriväljaanne 05/03, lk 267), muudetud nõukogu 7. aprilli 1998. aasta direktiiviga 98/23/EÜ (EÜT L 131, lk 10; ELT eriväljaanne 05/03, lk 278; edaspidi „direktiiv 97/81"), lisas toodud osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe, mis on sõlmitud 6. juunil 1997 (edaspidi „osalist tööaega käsitlev raamkokkulepe"), klauslit 4 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 28.

2 Taotlus on esitatud Österreichischer Gewerkschaftsbundi (Austria ametiühingute liit) ja Verband Österreichischer Banken und Bankiersi (Austria pankade ja pankurite assotsiatsioon, edaspidi „VÖBB") vahelises vaidluses seoses ülalpeetava lapse toetusega, mida makstakse pangatöötajatele ja pankuritele kohaldatava kollektiivlepingu alusel (edaspidi „pangatöötajate ja pankurite kollektiivleping").

Õiguslik raamistik

Liidu õigusnormid

3 Osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 1 punkti a kohaselt on raamkokkuleppe eesmärk „kõrvaldada osalise tööajaga töötajate diskrimineerimine ja parandada osalise tööajaga töötamise kvaliteeti".

4 Nimetatud raamkokkuleppe klauslis 4 „Mittediskrimineerimise põhimõte" on ette nähtud:

„1. Osalise tööajaga töötajate suhtes ei või ainult osalise tööaja tõttu rakendada vähem soodsamaid töötingimusi, kui on võrreldavatel täistööajaga töötajatel, kui erinevat kohtlemist ei õigusta objektiivsed põhjused.

2. Kui see on asjakohane, kohaldatakse *pro rata temporis* põhimõtet.

[…]"

Siseriiklik õigus

5 Tööajaseaduse (Arbeitszeitgesetz) §-is 19d on sätestatud:

„1. Osalise tööajaga töötamise all peetakse silmas olukorda, kus kokkulepitud iganädalane tööaeg on keskmiselt lühem seadusega kehtestatud iganädalasest tööajanormist või kohaldatavas kollektiivlepingus kehtestatud lühimast tööajanormist.

[…]

6. Osalise tööajaga töötajaid ei või kohelda osalise tööajaga töötamise tõttu ebasoodsamalt kui täistööajaga töötajat, välja arvatud olukorras, kus objektiivsed põhjused õigustavad erinevat kohtlemist. […]

7. Vaidluse korral peab tööandja tõendama, et vähem soodne kohtlemine ei ole tingitud osalise tööajaga töötamisest."

6 Pangatöötajate ja pankurite kollektiivlepingu III peatükis „Sotsiaalhüvitised" on sätestatud, et „[p]eretoetusi ja ülalpeetava lapse toetusi antakse kui sotsiaalhüvitisi".

7 Pangatöötajate ja pankurite kollektiivlepingu artikli 21 „Majapidamistoetus” lõikes 2 on ette nähtud:

„Osalise tööajaga töötajate majapidamistoetuse arvutamiseks jagatakse täistööajaga töötajatele makstav summa kollektiivlepingus ette nähtud iganädalase täistööaja töötundide arvuga (st 38,5 tundi) ja korrutatakse tulemus kokkulepitud iganädalase tööaja töötundide arvuga.”

8 Pangatöötajate ja pankurite kollektiivlepingu artikkel 22 „Ülalpeetava lapse toetus” on sõnastatud järgmiselt:

„1. Töötajatel on õigus saada ülalpeetava lapse toetust iga lapse eest, kelle eest neil on õigus saada riiklikku peretoetust, kui nad tõendavad, et nad seda toetust ka saavad […]

[…]

4. Ülalpeetava lapse toetuse osas kohaldatakse artikli 21 lõiget 2 […] analoogia alusel.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

9 Österreichischer Gewerkschaftsbund, kes on Austria pangasektori töötajaid esindav pädev organ, esitas töö- ja sotsiaalkindlustusasjade kohtute korralduse seaduse (Arbeits- und Sozialgerichtsgesetz, *BGBl.* 104/1985) § 54 lõikes 2 sätestatud erimenetluse alusel taotluse.

10 Selles taotluses, mis on esitatud Austria pangasektori tööandjaid esindava pädeva organi VÖBB-i vastu, palutakse Oberster Gerichtshofil (ülemkohus) tuvastada, et pangatöötajate ja pankurite kollektiivlepingu kohaldamisalasse kuuluvatel osalise tööajaga töötajatel on õigus saada selle kollektiivlepingu artikli 22 lõikes 1 sätestatud ülalpeetava lapse toetust täies ulatuses, mitte aga üksnes summas, mis arvutatakse *pro rata* nende tööaja kestuse alusel.

11 Kuna Oberster Gerichtshofil olid kahtlused, milline on *prorata temporis* põhimõtte ulatus tema menetluses olevas asjas, otsustas ta menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas kollektiivlepingus sätestatud ülalpeetava lapse toetusele, mille puhul on tegemist tööandja makstava sotsiaalhüvitisega, mille eesmärk on kompenseerida osaliselt vanematel lasuvat rahalist koormust seoses lapsega, kelle eest seda toetust makstakse, on asjakohane kohaldada [osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe] klausli 4 punktis 2 sätestatud *pro rata temporis* põhimõtet?

2. Kui esimesele küsimusele vastatakse eitavalt:

Kas [osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe] klausli 4 punkti 1 tuleb tõlgendada nii, et võttes arvesse tööturu osapoolte ulatuslikku kaalutlusõigust konkreetse sotsiaal- ja majanduspoliitilise eesmärgi ning selle saavutamiseks vajalike meetmete kindlaksmääramisel, on osalise tööajaga töötajate ebasoodsam olukord, mis tuleneb ülalpeetava lapse toetuse osalisest vähendamisest vastavalt tööajale, objektiivselt põhjendatud eeldusel, et osalise vähendamise keeld

a) raskendab või muudab võimatuks lapsevanemate osalise tööajaga töötamise või vähendatud koormusega töötamise lapsehoolduspuhkuse ajal ja/või

b) moonutab konkurentsi, kuna tööandjate, kelle juures töötab rohkem osalise tööajaga töötajaid, rahaline koormus on suurem ning seega väheneb tööandjate valmidus võtta tööle osalise tööajaga töötajaid, ja/või

c) soodustab osalise tööajaga töötajaid, kes töötavad osalise tööajaga mitmel töökohal ning kellel on mitmekordne õigus saada kollektiivlepingu alusel sellist hüvitist nagu ülalpeetava lapse toetus, ja/või

d) soodustab osalise tööajaga töötajaid, kuna neil on rohkem töövaba aega kui täistööajaga töötajatel ning seega paremad lapsehoiuvõimalused?

3. Kui esimesele ja teisele küsimusele vastatakse eitavalt:

Kas [Euroopa Liidu] põhiõiguste harta artiklit 28 tuleb tõlgendada nii, et kui tööõiguse süsteemis, kus tööõiguslikud miinimumstandardid lepitakse suures osas kokku üksmeelsete sotsiaalpoliitiliste hinnangute kohaselt eriliselt väljavalitud ja kvalifitseeritud kollektiivlepingu poolte vahel, rikub üks kollektiivlepingu säte (siin ülalpeetava lapse toetuse osaline vähendamine osalise tööajaga töötamisel) (siseriikliku õiguse kohaselt) diskrimineerimiskeeldu ja on tühine, siis on tühine kollektiivlepingu kogu sellekohane regulatsioon (siin ülalpeetava lapse toetus)?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

12 Esimeses küsimuses tahab eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 4 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et *pro rata temporis* põhimõtet kohaldatakse sellise ülalpeetava lapse toetuse arvutamisel, mida tööandja maksab osalise tööajaga töötajale niisuguse kollektiivlepingu nagu pangatöötajate ja pankurite kollektiivlepingu alusel.

13 Selles osas tuleb märkida esiteks, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt eelotsusetaotluses esitatud andmete kohaselt ei ole kõnealune ülalpeetava lapse toetus seaduses sätestatud riiklik hüvitis. Seda toetust maksab tööandja poolte vahel läbirääkimiste teel sõlmitud kollektiivlepingu alusel töötajatele, kellel on ülalpeetavad lapsed.

14 Järelikult ei saa seda toetust pidada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta (ELT L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72) mõttes „sotsiaalkindlustushüvitiseks”, isegi kui sellel toetusel on samasugused eesmärgid nagu mõnel nimetatud määruses sätestatud toetusel.

15 Teiseks tuleb tõdeda, et esitatud andmete kohaselt, mis leidsid ka kohtuistungil kinnitust, on põhikohtuasja pooled ühel meelel, et asjaomane toetus kujutab endast töötajale makstavat tasu.

16 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 36 märkis, vastab niisugune ülalpeetava lapse toetuse määratlus liidu õigusest tulenevale määratlusele. Tuleb meenutada, et kindlalt väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb vastavalt ELTL artikli 157 lõikele 2 „tasu” all mõista harilikku põhi- või miinimumpalka või mõnd muud tasumoodust kas rahas või boonusena, mida töötaja tööandjalt oma töö eest otseselt või kaudselt saab. Väljakujunenud kohtupraktika järgi hõlmab see mõiste igasugust tasumoodust, mida makstakse kohe või tulevikus, tingimusel et töötaja saab seda tööandjalt kas või kaudselt oma töö eest (vt kohtuotsus Hliddal ja Bornand, C-216/12 ja C-217/12, EU:C:2013:568, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).

17 Sellega seoses on Euroopa Kohus täpsustanud, et kui niisuguseid soodustusi antakse tööga seoses, siis ei ole ELTL artikli 157 kohaldamisel tähtsust, milline on nende soodustuste õiguslik olemus (kohtuotsus Krüger, C-281/97, EU:C:1999:396, punkt 16).

18 Euroopa Kohus on samuti rõhutanud, et kuigi vastab tõele, et mitu tööandja antavat soodustust peegeldab ka sotsiaalseid kaalutlusi, ei saa kahtluse alla seada asjaolu, et juhul kui töötajal on õigus saada kõnealust hüvitist oma tööandjalt töösuhte tõttu, on hüvitis käsitletav töötasuna (kohtuotsus Barber, C-262/88, EU:C:1990:209, punkt 18).

19 Seega, kuna ülalpeetava lapse toetus on osa töötasust, siis määratakse see kindlaks vastavalt töötaja ja tööandja vahel kokku lepitud töötingimustele.

20 Järelikult, kui töösuhte tingimuste kohaselt on töötaja tööle võetud osalise tööajaga, siis tuleb asuda seisukohale, et ülalpeetava lapse toetuse *pro rata temporis* põhimõttel arvutamine on osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 4 punkti 1 mõttes objektiivselt põhjendatud ning sama raamkokkuleppe klausli 4 punkti 2 mõttes asjakohane (vt analoogia alusel kohtuotsus Heimann ja Toltschin, C-229/11 ja C-230/11, EU:C:2012:693, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Sellega seoses olgu märgitud esiteks, et põhikohtuasjas kõne all oleva hüvitise laad ei saa osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 4 punkti 2 kohaldamist ilmselgelt takistada, kuna töötaja rahaliste soodustuste hulka kuuluv ülalpeetava lapse toetus on osadeks jagatav hüvitis (vt analoogia alusel kohtuotsused Bruno jt, C-395/08 ja C-396/08, EU:C:2010:329, punkt 34, ning Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, punkt 116).

22 Teiseks tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on *pro rata temporis* põhimõtet juba varem kohaldanud muudele tööandja poolt makstavatele hüvitistele, mis on seotud osalise tööajaga.

23 Nii on Euroopa Kohus leidnud, et osalise tööaja puhul ei ole liidu õigusega vastuolus *pro rata temporis* põhimõttel vanaduspensioni arvutamine (vt selle kohta kohtuotsus Schönheit ja Becker, C-4/02 ja C-5/02, EU:C:2003:583, punktid 90 ja 91) ega sama põhimõtte kohaldamine tasustatud põhipuhkuse arvutamisele (vt selle kohta kohtuotsused Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols, C-486/08, EU:C:2010:215, punkt 33, ning Heimann ja Toltschin, EU:C:2012:693, punkt 36).

24 Nimetatud kohtuotsuste aluseks olnud kohtuasjades oli asjassepuutuvate töötajate õiguste proportsionaalset vähendamist lubavaks objektiivseks kriteeriumiks lühendatud tööaeg võrreldes täistööajaga töötaja tööajaga.

25 Kõiki eespool toodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele eelotsuse küsimusele vastata, et osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe klausli 4 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, *pro rata temporis* põhimõtet kohaldatakse sellise ülalpeetava lapse toetuse arvutamisel, mida tööandja maksab osalise tööajaga töötajale niisuguse kollektiivlepingu nagu pangatöötajate ja pankurite kollektiivlepingu alusel.

Teine ja kolmas küsimus

26 Võttes arvesse esimesele küsimusele antud vastust, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu teisele ja kolmandale küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

27 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 15. detsembri 1997. aasta direktiivi 97/81/EÜ Euroopa Tööandjate Föderatsiooni, Euroopa Riigiosalusega Ettevõtete Keskuse ja Euroopa Ametiühingute Konföderatsiooni sõlmitud osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe kohta (muudetud nõukogu 7. aprilli 1998. aasta direktiiviga 98/23/EÜ) lisas toodud osalist tööaega käsitleva raamkokkuleppe, mis on sõlmitud 6. juunil 1997, klausli 4 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et *pro rata temporis* põhimõtet kohaldatakse sellise ülalpeetava lapse toetuse arvutamisel, mida tööandja maksab osalise tööajaga töötajale niisuguse kollektiivlepingu nagu Austria pangatöötajatele ja pankuritele kohaldatava kollektiivlepingu alusel.

Allkirjad